

Finance

ZLEPŠOVÁNÍ DOSTUPNOSTI FINANCOVÁNÍ PRO MALÉ A STŘEDNÍ PODNIKY

- ▶ Přes určité známky zlepšení dostupnosti bankovních úvěrů z poslední doby došlo v České republice v období 2008–2014 k poklesu nových úvěrů poskytnutých malým a středním podnikům o více než polovinu.
- ▶ Malé a střední podniky v České republice jsou příliš závislé na bankovních úvěrech. Více diverzifikovaná skladba zdrojů financování by malé a střední podniky posílila a snížila by jejich zranitelnost v souvislosti s výkyvy v průběhu hospodářského cyklu a s úvěrovým prostředím.
- ▶ Vzhledem k tomu, že velmi malé podniky jsou v české ekonomice ve srovnání s jinými státy EU kvantitativně velmi významné, poskytování pomoci mikropodnikům s jejich expanzí má pro české hospodářství zásadní význam.

O co jde?

Finanční krize měla v České republice významný dopad na úvěry poskytované malým a středním podnikům (MSP). Nové úvěry poskytnuté malým a středním podnikům mezi lety 2007 a 2010 poklesly o 41 %, poté se v letech 2011 a 2012 mírně zvýšily a následně se mezi lety 2012 a 2013 propadly o 28 %. V letech 2013 a 2014 opět došlo k oživení úvěrů pro MSP, ale pouze v malém měřítku. Od druhého čtvrtletí roku 2014 došlo ke zmírnění podmínek pro poskytnutí úvěru v případě finančně zdravých firem, které mají dostatečný kolaterál, pro méně bonitní MSP je však získávání finančních prostředků složitější.

Finanční situace mnoha malých podniků je nadále neuspokojivá. Zatímco u velkých podniků došlo v letech 2010–2015 k poklesu

úvěrů po splatnosti na polovinu (v roce 2015 klesly pod 3 %), u MSP zůstával podíl úvěrů po splatnosti vysoký, a to zejména u mikropodniků, kde se v prvním čtvrtletí roku 2015 jednalo o 12 %. Nízká finanční síla některých MSP spojená se zvýšenou averzí bankovního sektoru k riziku se odráží v rozdílu mezi úroky z úvěrů poskytnutých malým a středním podnikům a úroky z úvěrů poskytnutých velkým podnikům: zatímco v roce 2010 činil tento rozdíl jen 0,68 procentního bodu, v roce 2014 to bylo 1,75 procentního bodu. Rovněž je prokazatelné, že mnoho malých podniků nyní více váhá, mají-li si půjčit, a více se spoléhá na interní finanční prostředky.

Celková hodnota investic rizikového kapitálu (předstartovního,

» Kapitálové financování je v České republice vyhledáváno a využíváno méně než ve většině ostatních zemí EU

Podíl respondentů, kteří v průzkumu na otázku odpověděli „ano“

Zdroj: Evropská centrální banka (2014), Survey on the access to finance of enterprises, April to December 2014.

startovního a rozvojového – „seed“, „start-up“ a „later-stage“) v období po finanční krizi prudce klesla, a sice z 32 milionů EUR v roce 2008 na méně než 3 miliony EUR v roce 2013 a 9 milionů EUR v roce 2014. Investice růstového kapitálu (ve fázi expanze) klesaly ještě rychleji, a to ze 191 milionu EUR v roce 2009 na 4,4 milionu EUR v roce 2013 a na 29 milionů EUR v roce 2014. Kromě toho vyplývá z údajů z průzkumu „SAFE“ Evropské centrální banky a Evropské komise, že české MSP v menší míře upřednostňují kapitálové finanční nástroje, jsou nejisté ve vztahu ke kapitálovým investorům, a je u nich tedy ve srovnání s průměrem EU méně pravděpodobné, že využijí kapitálové financování (viz obrázek).

Česká republika vypracovala koncepci podpory malých a středních podnikatelů na období let 2014–2020, která je komplexní strategií pro rozvoj MSP. Obsahuje několik nástrojů, např. státní záruky za úvěr, systémy financování pro exportní MSP (Česká exportní banka) a pro inovativní podniky (program INOSTART), jakož i program na čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů EU (OPPI), který malým a středním podnikům rozděluje podporu prostřednictvím grantů, zvýhodněných úvěrů a záruk. Českomoravská záruční a rozvojová banka (ČMZRB) je specializovanou bankovní institucí ve vlastnictví státu, jejímž úkolem je usnadňovat především malým a středním podnikům přístup k financování. V roce 2015 podepsala „dohodu o protizáruce COSME“, což je program Evropské unie pro financování MSP. Kromě toho byla posílena kapitálová pozice banky a několik nových nástrojů financování, jako například rizikový kapitál, bude zpřístupněno v blízké budoucnosti. Tvorba politik v této oblasti sice využívá financování z EU, avšak absorpční kapacita zůstává nízká: v období 2007–2013 činila v průměru cca 30 %, což je více než 10 procentních bodů pod průměrem EU. Navíc je třeba doplnit komplexní soubor zvýhodněných úvěrů, úrokových subvencí a státních záruk opatřeními na posílení nebankovních zdrojů financování.

Proč je to pro Českou republiku důležité?

MSP představují více než 99 % všech podnikatelských subjektů v české ekonomice a mají přibližně 60% podíl na celkovém počtu zaměstnanců podnikatelské sféry. Mikropodniky mají na celkovém počtu podnikatelských subjektů větší podíl než v jiných zemích EU a podnikatelské subjekty, které se skládají jen ze zakladatele a nemají žádné zaměstnance, jsou četnější než ve kterékoli jiné zemi EU. Částečně z důvodu malé velikosti průměrné české firmy zůstala přidaná hodnota malých a středních podniků v roce 2015 pod úrovními z dob před krizí. Mnoho českých MSP trpí nedostatečnou kapitalizací spolu s potížemi s dostupností bankovních úvěrů i kapitálového financování a to svazuje jejich růstový potenciál i jejich příspěvek k HDP, zaměstnanosti a sociální soudržnosti.

Co by měli dělat tvůrci politik?

- ▶ Rozšířit podporu k usnadnění přístupu MSP k financování nejen subvencováním dluhového financování, a to mj. pomocí opatření, která vznikají v rámci iniciativy EU na vytvoření Unie kapitálových trhů s cílem zlepšit alternativy v podobě tržního financování.
- ▶ Posílit úlohu ČMZRB při konsolidaci financování MSP a pokročit s návrhem nových finančních nástrojů podporovaných Evropským fondem pro strategické investice (EFSD).
- ▶ Zvýšit absorpci finančních prostředků z EU směřujících do sektoru MSP, např. větším zapojením finančních institucí do výběru a provádění programů spolufinancovaných Evropskou unií.
- ▶ Využívat kvalitní sekuritizaci úvěrů malých a středních podniků bankovním sektorem (podle rámce EU pro jednoduchou, transparentní a standardizovanou sekuritizaci) k uvolnění úvěrové kapacity v rozvahách bank a k podpoře využití získaných prostředků k poskytování dalších úvěrů malým a středním podnikům.
- ▶ Podporovat v rámci stávající národní strategie finančního vzdělávání rozvoj finančních dovedností a vizí majitelů malých podniků a podnikatelů.
- ▶ Zaměřit se na politiky podporující růst malých podniků, mj. odstraněním mezery ve financování pro podniky v počáteční fázi a ve fázi expanze.

Další literatura

OECD (2016), *Financing SMEs and Entrepreneurs 2016: An OECD Scoreboard*, OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/fin_sme_ent-2016-en

OECD (2015), *New Approaches to SME and Entrepreneurship Financing: Broadening the Range of Instruments*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264240957-en>

G20/OECD (2015), *High-Level Principles on SME financing*, <https://www.oecd.org/finance/G20-OECD-High-Level-%20Principles-on-SME-Financing.pdf>

Nassr, I. K. a G. Wehinger (2015), „Unlocking SME finance through market-based debt: Securitisation, private placements and bonds“, *OECD Journal: Financial Market Trends*, Vol. 2014/2. <http://dx.doi.org/10.1787/fmt-2014-5js3bg1g53ln>

Nassr, I. K. a G. Wehinger (2015b), „Opportunities and Limitations of Public Equity Markets for SMEs“, *OECD Journal: Financial Market Trends*, Vol. 2015/3. <http://dx.doi.org/10.1787/fmt-2015-5jrs051fvnjnk>